

Lluís Bordas Gifra

Resos, per exemple

Nova Casa Editorial

Per Roser.

Junts varem gaudir d'aquell magnífic espectacle.

LA COVA I EL VELL

La seva cara estava mullada però no notava l'aigua i, a més a més, li costava respirar. El seu cap, emboirat, no li permetia fer-se càrrec ben bé ni on estava ni per què tenien lloc totes aquelles estranyes sensacions ni totes les reaccions que el seu cos patia. Les llumetes que desfilaven capritxosament pel seus ulls, el fort bronziment a l'oïda i la sensació d'ofec, no l'ajudaven gens ni mica a asserenar-se. A tot això s'hi afegia aquella llum encegadorà que li dificultava encara més la visió. Els seus ulls no eren capaços de veure més enllà dels genolls i dels peus.

—Respira profundament —es va dir— a veure si ets capaç de recobrar una certa dosi de normalitat en les constants i esbrinar què carall és tot això.

A poc a poc, amb un ritme més compassat, obrint la boca tant com podia perquè entrés l'aire que urgentment necessitava, va anar omplint els pulmons. El cor, que instants abans semblava que li havia de sortir per entre les dents, començava a bategar amb una cadència més natural i regular. Sí, de mica en mica, lentament, els seus sentits anaven recobrant una certa funcionalitat, la qual cosa contribuïa al fet que s'anés asserenant.

L'olor, el primer que va percebre d'aquella anòmala situació, va ser aquella flaire tan especial. Tenia una vaga idea,

una mena de record del que era, una sensació que li era familiar, pel nas li entrava aquella flairança salobre...

—És clar!, ara sí, n'estic segur, em dec trobar a la vora del mar.

Aquell perfum, aquella aroma només podia sentir-se en indrets en què l'aigua del mar es trenca i deixa escapar, amb tota la seva fortor, aquell perfum marí.

—Sí, per això m'és familiar, reconec aquesta especial sentor que només es pot percebre quan el mar impregna les teves vivències i està dins del teu propi cos formant part de la teva naturalesa.

Ara ja no tan sols era l'olfacte el que es despertava, sinó que la resta de sentits estaven tornant al seu lloc. Va aixecar les parpelles i malgrat que en un primer instant la llum va exigir que les tanqués ràpidament, amb obligada calma les va tornar a obrir. El mar era allà, el va poder veure, primer de forma imprecisa, desdibuixat, però passat aquest instant, la claredat es va anar imposant. En adonar-se'n que la visió era la que hauria de ser, li va semblar que el mar, que ara veia amb tota nitidesa, tenia en ell mateix tots els colors del món.

El que tenia entre les mans era sorra i la remor de les onades era cada cop més clara, però malgrat els esforços que feia no era capaç ni de reconèixer aquella platja, ni d'orientar-se en aquell paratge. Aquesta evidència, aquesta anormal realitat en què es trobava el va fer caure com un tronc sec. La buidor produïda per aquesta circumstància el va deixar encara més esmaperdut del que ja estava, amb el cap a punt d'esclatar.

La sensació d'estar perdut era cada cop més intensa i el silenci que envoltava aquell lloc no feia més que augmentar la inquietud que el dominava; tot el seu cos estava posseït per un tremolor que no sabia com aturar.

Assegut, amb el braços agafant-se els genolls, intentava desemboirar-se, tranquil·litzar-se per poder raonar una mica,

per fer-se, encara que fos mínimament, una certa composició de tot plegat.

—No pot ser que estigui al mig de cap lloc, així que he de sobreposar-me i intentar descobrir alguna cosa que em permeti sortir d'aquesta mena de llimbs en què em trobo.

Alçà de nou la vista, però sense cap resultat. El lloc restava silenciós i no s'entreveia que pels voltants hi hagués cap senyal que permetés pensar que hi havia algú.

La línia de l'horitzó només quedava trencada pel perfil d'unes roques, una mena de petit penya-segat en què semblava, des de la distància, que s'hi obrien una mena de forats que podien ser les entrades d'unes grutes.

—No hi perdré res —va reflexionar— ja que enmig del no-res com estic paga la pena que m'encamini cap algun lloc on sigui possible trobar algun objecte que pugui identificar i que em permeti esbrinar on sóc, o si hi ha indicis, marques o traces de civilització, sigui quina sigui.

Amb una mica més de confiança, no gaire més però suficient per reconfortar el seu ànim decaïgut, s'encaminà vers aquelles roques; a mesura que s'hi acostava li va semblar que entre elles s'insinuava una mena de caminet, estret, però amb l'amplada suficient per permetre el pas d'una persona i inclús el d'algun animal de certa grandària.

—Vaja! Potser sí que l'he encertat i arribaré a algun lloc habitat, ja que això sembla que sigui una espècie de trajecte per on hi passin rècules d'animals.

El senderó s'enfilava cap al que, ja amb tota seguretat, era l'entrada d'una cova situada en una terrassa natural. Esbufegant més del que es pensava, l'atordiment malgrat tot encara feia acte de presència, va poder arribar al llindar de la gruta on es va recolzar contra la paret rocosa per descansar i agafar més embranzida. Certament, aquella mena d'entrada estava bastant per damunt de la platja que havia deixat enrere.

—Bé, ja que hi sóc, a veure què hi trobem.

Amb pas ferm, els descans li havia anat bé, es va endinsar cap la cova. Laberíntic, més que una gruta el lloc era un seguit de petits túnels entrelaçats que sempre tornaven al punt de sortida i si cridava l'únic que sentia era el ressò que produïa la seva pròpia veu. Tot plegat semblava un contrasentit que el confoïa, així que va tornar a l'entrada. El ventijol que li arribava el va ajudar a esboirar-se, fent esvaïr la suor que li amarava la cara.

La terrassa sobre la qual s'obria aquella cova tan embolicada, més enllà tenia continuació, com va poder observar.

—Anem-hi —es va dir— haurem de resseguir aquest sortint a veure on em porta.

El viaró giragonsejava resseguint la caiguda de les roques, ara cap un costat, ara cap un altre, endinsant-se algunes vegades per tornar al mateix límit d'aquella mena de penya-segat que s'obria sota el seus peus i que queia a plom sobre el mar. No havia recorregut més de quaranta passes quan de cop i volta es va trobar enfront d'una altra obertura entre les roques, però que ara sí que tenia tota la pinta de trobar-se davant del que semblava l'entrada d'una cova totalment diferent a l'anterior. Va respirar profundament tot ficant-se cap a dins d'aquella espècie de refugi. El que va veure l'asserenà, ja que ara sí, va distingir perfectament diversos objectes que evidenciaven que, com a mínim, alguna persona o un grup de persones hi feia vida.

—Menys mal —es va dir més alleugerit— perquè el ritme del meu cor està més que accelerat.

La seva preocupació anava en augment... Decididament es va arriscar i va començar a recórrer aquell espai. A mesura que ho feia anava de sorpresa en sorpresa. La cova, veritablement el mot potser ja no li era tan escaient, tenia una llargada d'uns seixanta passos, però el que més li crida l'atenció era la disposició de les diferents peces que, a manera de petites sales, s'anaven connectant entre elles de forma que quan haves acabat de recorre-les totes, en va comptar fins a deu, s'havia completat tot

un cercle, per tornar a l'estança més gran de totes elles i que tenia l'aspecte de ser la sala principal.

—Ben segur que aquí hi viu algú i em sembla que de forma més o menys estable, o sigui que he de fer per veure si trobo qui hi fa estada.

El camí pel qual havia arribat no continuava més enllà, quedava tallat per la paret d'un escarpat que, igual que els altres que s'havia trobat, anava a parar directament sobre el mar.

—Hauria de tornar cap la platja —es va dir— a veure si aquest cop tinc una mica més de sort i localitzo d'una vegada per totes la persona o persones que utilitzen aquest refugi.

S'encaminà, doncs, cap aquella platja de sorra no gens granulada i mentre baixava s'adonà que el paratge ofería una vista espectacular que convidava a gaudir-lo, però en aquells moments la seva principal preocupació era esbrinar amb què i qui es podia trobar. Si és que realment allà hi havia algú...

La impaciència per trobar algú anava guanyant terreny i el seu neguit també, així que una altra vegada va haver de aturar-se i pensar quines possibles alternatives tenia al seu abast per sortir-se'n d'aquella situació. En això estava pensant quan li va semblar que cap el fons de la platja hi havia algú. No, no era un miratge, una quimera creada pel seu estat emocional: era una realitat física.

Gesticulant, corrent, cridant, caient algunes vegades en la carrera que feia per arribar al punt on era aquella figura que ara ja distingia amb claredat, es va adonar que aquella persona estava totalment absorta contemplant l'horitzó, com si estigués en èxtasi.

La figura de l'home en aquella situació d'abstracció quasi total, el va colpir. Vestia una mena de mantó de llana que li embolcallava tot el cos des de l'espatlla fins als peus, sense que se li ajustés del tot. Una agulla col·locada entre el coll i l'espatlla subjectava la vestimenta amb uns dibuixos d'una disposició geomètrica molt curiosa.

A mesura que s'hi apropava va poder percebre millor els trets més destacats de l'home de mitjana estatura que, pel cap baix, estaria entre els seixanta o seixanta-cinc anys com a molt.

—Sí, aquesta és la seva edat —va pensar el jove— està ben conservat, car no és gens magre pel que estic veient.

De cara més aviat rectangular, barba florida i no gaire llarga, amb una bona mata de cabells rinxolats i blancs, del seu rostre emanava una sensació de mesura, de seguretat, de calma i serenitat que li varen provocar un efecte tranquil·litzador. No sabia ben bé el perquè però, inexplicablement, de seguida va sentir que entre aquell home i ell s'establiria un corrent, uns lligams d'amistat i enteniment forts i entranyables.

Llavis una mica caiguts, ulls amb taques les quals li donaven un to esmaltat groguenc i unes quantes pigues a la cara. Tenia un front ampli i amb unes entrades que, lluny d'indicar que es tractava d'una persona d'una certa edat, li donaven, per contra, una certa aparença que contribuïa a fer més agradable la seva fisonomia, fins i tot podia resultar atractiu. Tot el seu aire, tot el seu agençament reflectia un aspecte pensarós, un xic auster.

Ara que ja estaven cara a cara, el vell amb una mirada profunda i penetrant, li va traspasar de punta a punta el cap, de tal manera que va sentir com els pels dels braços i el clatell se li esborrifaven de mala manera.

—I doncs?, —li va preguntar— què hi fas aquí? Com has arribat? D'on vénis?

No li sortien les paraules, no ho acabava d'entendre, no sabia per què, però era totalment incapaç d'articular una paraula. Els sons que volia emetre li quedaven retinguts a la gola, resseca a més no poder. Era com si en lloc de tenir un garganyó fresc i humit hi tingués una bola d'espart rasposa que li impedia articular cap so mitjanament racional i entenedor.

L'espant encara subsistia i el mantenia atemorit, paralytitzat de nou, atordit i esgotat per tot aquell tràngol que estava vivint.

El vell continuava mirant-lo, tot esperant les paraules que no li sortien. Per fi, després de diversos esforços, va poder fer passar una mica de saliva per la gola. Li va semblar una grandíssima victòria!

Balbotejant d'una forma incomprendible, amb una veu que li era impròpia de tan distorsionada que li sortia, l'únic que va poder pronunciar va ser:

—Jo, jo, jo...

—Bé, jove —va dir el vell— ja veig que esteu en una situació força estranya, pel que em sembla. Teniu els ulls oberts com els d'un mussol, barbolleu estranyament i tremoleu com una fulla a la tardor. Sembla, encara que no hi cregui gaire en això, que algun déu ha trastocat el vostre esperit, ves a saber per què o per quines de les vostres faltes o desmesures.

La meua experiència em diu que amb uns dies de bon repòs i descans el vostre ànim, i el vostre alè retornaran. No passis ànsia, ets al lloc on els déus han abocat tots els seus dons, totes les gràcies del món, o almenys així ho és per a mi. Amb delicadesa, amb una suavitat i dolçor com mai havia sentit, el vell el va agafar per un colze i va enfilar el camí que els portava cap la cova. El jove no sabia quant de temps havia passat, però li va semblar que tota una eternitat.

—Per cert —li va dir el vell mentre amb passos curts però fermes caminaven per la sorra— portes unes vestimentes força singulars...

Pas darrera pas varen arribar fins al replà on s'obria l'entrada de la cova que el jove ja havia visitat abans, però ara amb la diferència que hi tornava acompanyat per qui hi vivia, per aquell vell que, per ara, semblava que l'acollia amb tota cordialitat, com si fos la cosa més natural del món. Tenia la impressió que per aquell home era quasi un deure albergar i donar una bona rebuda a l'hoste que vingués de fora.

El vell s'encaminà cap a una de les sales i va agafar una gerra que va omplir d'aigua d'un rajolí que brollava silenciosa-

ment d'una font oberta en una fissura de la paret. L'aigua, al tocar a terra, formava un toll, ni massa gran ni massa petit, que tot semblava indicar que servia per tenir cura de la higiene personal. Unes passes més enllà, l'aigua tornava a endinsar-se en la rocosa paret per sortir ves a saber on.

—Té, beu una mica d'aigua. T'anirà bé per refrescar-te i aclarir la gola, a veure si així et retorna l'alè, la parla i el teu esperit. D'una forma o altra ens haurem d'anar entenent, explicar-nos qui som o què fem, en fi, encetar la necessària conversa entre nosaltres, com a persones que som.

La gerra, un flascó de ceràmica bellament pintat amb figures vermelles sobre fons ben negre, que representaven uns homes d'oficis diversos, treballant amb els seus estris, tenia una forma més aviat ventruda, amb dues nanses per agafar-la i, pel que li va semblar, amb unes lletres que resseguien l'entorn del coll. Era una peça com no recordava haver vist mai que, a més a més de la seva pròpia espectacularitat, tenia la propietat de mantenir ben fresc el líquid en el seu interior.

El jove va allargar la mà i va notar a l'instant la suavitat de la textura d'aquella peça, malgrat que a primer cop d'ull no ho semblava per la seva aparent rusticitat. Mentre bevia a petits glopets, li era impossible del tot empassar-se glops gaire grans, es va anar fixant més en alguns detalls de la cova que en la primera visita feta a corra cuita, li varen passar totalment i absolutament desapercebuts, com si no hi fossin ni en formessin part. De tot plegat tres coses li varen cridar l'atenció: unes pintures que hi havia en una de les parets del que podia ser l'estança principal, que era on es trobaven, la quantitat de rotllos que s'amuntegaven en una sort de prestatges de la sala que tenia gairebé al front i en què, li va semblar, hi havia uns estris que devien servir per escriure en una mena de papers disposats sobre una roca que feia de taula, i la tercera, i potser encara més estranya, era aquella sensació de pulcritud i ordre que es podia observar per arreu on miressis. En això estava pensant quan va ressonar la veu del vell, forta, ben modulada i gens aguda, la qual cosa conferia a la seva parla un to sumament harmònic, com el d'una melodia ben conformada.

—T'has recuperat ja una mica, pots parlar o malgrat tot encara les boires que se t'han ficat al cos t'impedeixen raonar i dir-me què hi fas aquí, o com has arribat o si ets un naufrag d'algun vaixell que vorejava la costa?, t'has escapat d'alguna nau pirata?, ets lliure o esclau?

—Au home! Asserena't si encara no ho estàs i explica'm, tinc moltes ganes de saber qui ets, quines aventures has tingut...

El líquid element va obrar el seu efecte en la resseca boca i tot i que encara tenia aquella sensació tan rara que el desorientava, l'alleujament que sentia en saber que no estava sol, en un ambient que de moment no li era hostil, el fet de trobar-se amb aquell vell que l'auxiliava i l'acollia, tot aquest conjunt de sentiments i emocions que, amb una velocitat increïble, passaven pel seu cap, el varen ajudar en l'esforç de recuperar la parla.

—No ho sé! No ho sé!, no recordo el meu nom ni reconec aquests indrets —va respondre, i va afegir amb un to de súplica— veritat que m'ajudareu?

El vell se'l va mirar de nou de dalt a baix, movent el cap com si no se l'acabés de creure completament. Tot plegat era un xic estrany, però en veure que la cara del noi continuava mostrant aquella expressió d'angoixa produïda per la desorientació i que ja havia vist en moltes altres persones, li digué:

—Bé, no em sembles pas una mala persona, així que hauré d'intentar ajuntar esforços per tal que recuperis la teva pròpia ment. Mentrestant, si vols, et pots quedar aquí i ja t'aniré explicant què hi faig en aquesta cova i per què, quines coses de la vida m'interessen, en fi aquells retalls de la meves pròpies vivències que penso que tot i explicant-te-les et poden ajudar. Ah!, i també, perquè m'ho has fet avinent al dir que no reconeixes aquests paratges, on estem. Però compte, tot això ho farem de mica en mica, no fos cas que per anar massa ràpid s'acabi tot de mala manera.

Au!, estigues tranquil home! Tot anirà bé, i si no recordes com et dius, no et preocupis, per mi seràs el *Jove*.

Sortim fora i veuràs com, amb la vista que es contempla des d'allà, t'anirà retornant la indispensable energia, i contemplarem aquest mar, que és font de vida i d'inspiració. Iniciarem el procés necessari que, potser, servirà per caminar en aquest camí que et conduïxi a aconseguir el tan imprescindible equilibri del teu alè vital.

Per començar et diré que estem en una illa que segons consta en antics registres, el més vell dels quals el devem a Homer, el més celebrat de tots els poetes i de qui, espero, en parlarem, comentarem i debatrem juntament, va ser on va néixer el gran Àiax, un dels principals cabdills de l'exèrcit que va reunir Agamèmnon per conquerir Troia. Segons el poeta, va ser el seu pare Telamó qui va colonitzar l'illa que rep el nom de Salamina, en record de la mare de Cicreu.

Per si no ho saps, Jove, aquest home, en Cicreu, i segons diuen els antics mites, era fill del mateix Posidó i va desfer-se d'una terrible serp que aterria i devastava aquestes contrades. Per això se li rendiren molts honors. Telamó era el seu besnét, però d'aquest mite i d'altres que tant magistralment ens ha deixat el preuat Homer en els seus poemes, ja n'anirem parlant.

També va ser aquí, en aquestes aigües, on, ara deu fer més o menys uns seixanta-cinc anys, els meus compatriotes comandats per Temístocles varen derrotar l'armada de Xerxes, el sàtrapa mede¹.

Però bé, no vull pas inflar-te el cap amb totes aquestes històries, ja en parlarem de mica en mica; ara cal que la marinada obri els seus efectes per tal que et refacis i, d'aquesta forma, puguem enfil·lar el necessari diàleg entre nosaltres.

El jove, que a poc a poc s'anava recuperant, va tornar a fixar-se de nou i amb detall en aquell home que, malgrat que semblava entrat en anys, encara se li notava una certa complexió atlètica que li proporcionava una bona agilitat, com ben bé va poder comprovar quan varen pujar per primer cop des de la platja fins a la cova que li servia d'habitatge.

1 Els medes són els avantpassats dels actuals iranians

—Sí —va respondre— no sé per què totes aquestes històries m'agraden, em recorden alguna cosa, però de bon segur que no sé el què.

Abans m'ha semblat veure un munt de rotllos en un espai d'una de les parets, així com una mena de paper i uns estris disposats al seu costat. Potser més endavant m'ho explicareu, no?, però ara per ara hi ha un fet, una circumstància que és el que més m'ha colpit. Per ventura esteu sol en aquesta illa?, hi ha més habitants?, viu sol o en companyia?

Sorprès. A la cara del vell es va apuntar el que es podria interpretar com una mena de somriure, i digué:

—A poc a poc, Jove. Sí que hi viuen més persones a la illa, però en una quantitat que no sabria dir-te, en *demos* al costat del mar. La majoria d'ells o bé són mariners o tenen tractes amb la gent de mar i alguns, ben pocs per cert, porten queviures i altres objectes des de les grans ciutats i són qui fan servir els seus petits vaixells perquè puguem fer el viatge d'anada i tornada entre l'illa i la terra ferma. I sí, jo visc sol aquí, em refugio en aquesta cova on hi passo llargues estades, no perquè fugi del món dels homes, sinó perquè els homes m'importen molt, per aquesta raó a la ciutat, encara que hi tinc molts bons amics que espero que algun dia coneixeràs, hi vaig poques vegades. Quan hi vaig anar per primer cop, ara ja fa uns quants anys, em va causar una forta impressió, car s'estaven reconstruint les muralles i la ciutat que els medes varen cremar quan la van envair. La ciutat cremada, la destrucció dels bells i antics monuments, la gent que encara mostrava en el seu ànim l'impacte produït per aquells fets, em va colpir profundament. Aquella imatge m'ha acompanyat per sempre més, fins al punt que l'estic utilitzant en la tragèdia en què estic treballant. D'aquesta peça ja te'n parlaré més endavant.

D'altra banda, el que hi ha en els estants de la paret són una part de les meves obres, texts d'Hesíode, però sobretot les grans obres d'Homer, font d'inspiració dels grans tràgics i comediògrafs, poemes que espero siguin del teu interès, així com les meves tragèdies.

La cara del jove es va il·luminar de cop i volta fruit de les explicacions que el vell li brindava i precipitadament i atropelladament el va interrompre:

—Que per ventura sou escriptor?, que componeu obres de teatre o alguna cosa similar?

—Sí, si vols dir-ho així, sóc poeta tràgic. Escric tragèdies perquè puguin ser representades en las festes corresponents en els grans teatres, però digues-me, quin és del teu interès en el món tràgic?

—El teatre, el teatre!, és com un fort rebombori que tinc al cap, potser que si anem per aquest camí em trobaré a mi mateix, sabré qui soc, què hi faig aquí. Sí, sí, parlem de tot allò que hi faci referència, expliqueu-me, quins són els temes que us interessin i feu servir en la vostra composició, o com structureu les vostres obres.

El to d'exaltació del jove era més que evident.

—L'home, que per a segons qui és el centre de totes les coses, el seu comportament a la vida, la relació amb els déus, els premis o el càstig que rep, el que és just i el que no ho és, les virtuts i els defectes, la felicitat i el dolor, els excessos, la supèrbia, la infidelitat, el deure, l'obligació, la llibertat, de com aquestes qüestions son tractades en el si de les societats i dels pobles i en les nostres pròpies institucions. D'això i també d'alguns altres temes és del que tracto en les meves tragèdies perquè tots m'interessin i em causen una profunda preocupació.

El jove, que el mirava i l'escoltava atentament, se'n va adonar que a mesura que el vell anava desgranant aquestes paraules el seu rostre assolía mostres d'inquietud i preocupació, bo i mantenint la mirada fixa a l'horitzó, com si volgués obtenir d'aquell punt respostes a totes les preguntes que es formulava.